

HRVATSKA GOSPODARSKA KOMORA
Sektor za financijske institucije, poslovne informacije i ekonomske analize
Odjel za makroekonomske analize

Kretanje BDP-a u Hrvatskoj – napokon osjetniji rast

Uvodno

Utjecaj krize na BDP

Oporavak u razdoblju 2015.-2016.

Zaključna razmatranja

Ožujak 2017.

Uvodno

Kretanje BDP-a u Hrvatskoj aktualno je u kontekstu dugog razdoblja krize, nešto izraženijeg rasta koji je uslijedio u prošloj godini, izvora tog rasta te relativno lošeg položaja u odnosu na prosjek Europske unije, ali i na prosjek zemalja usporedivih značajki, odnosno članica EU10. Takav položaj posljedica je dugoročnih trendova u kretanju BDP-a, odnosno nedostatka modela koji bi omogućio dugoročno stabilan i dinamičan rast gospodarstva. Dugoročna analiza kretanja BDP-a u cijelom razdoblju nakon Domovinskog rata pokazuje da je ostvareni rast prije svega omogućen niskom bazom, ukupnog BDP-a, ali i pojedinih komponenti poput plaća, osobne potrošnje, kreditnih plasmana, investicija ili izvoza roba i usluga, a znatno je potpomognut snažnom kreditnom aktivnošću i vanjskim zaduživanjem.

Niski rast robnog izvoza istovremeno se izdvaja kao glavni čimbenik zaostajanja Hrvatske za većinom članica EU i EU10, a niti često spominjani rast turističkih prihoda koji čine najveći dio prihoda od izvoza usluga nije imao osobito snažan utjecaj u odnosu na druge članice EU. Zbog svega toga, globalna je kriza započeta 2008. godine imala veće posljedice za Hrvatsku, nego li na sve ostale članice osim Grčke te je dovela do višegodišnjeg pada gospodarskih aktivnosti, pada realne razine BDP-a u odnosu na pretkriznu 2008. te do pada Hrvatske u odnosu na prosječnu razinu razvijenosti EU i EU10. Lagani oporavak započet je tek u 2015. godini, a prošla 2016. godina je obilježena nešto značajnijim rastom BDP-a od 2,9%.

Utjecaj krize na BDP

Zaustavljanje tokova kapitala i pad globalne potražnje dovode u 2009. godini do pada BDP-a u mnogim zemljama, a tako i na razini cijele EU i u svim njenim članicama, osim Poljske. U Hrvatskoj je realni pad BDP-a, odnosno njime mjeren pad razine gospodarske aktivnosti, do početka 2015. godine iznosio 12,6%, što je ujedno dovelo i do osjetnog pada udjela u prosječnoj razini razvijenosti EU sa 63% na 59%.

U usporedbi sa zemljama EU10 Hrvatska je imala najizraženiji pad, a niža razina BDP-a u 2014. u odnosu na pretkriznu 2008. zabilježena je još samo u Sloveniji i Latviji. Hrvatska se među članicama EU10 isticala visinom pada ili sporim rastom svih kategorija potrošnje, a posebice po izraženom padu vrijednosti osobne potrošnje. Ostvareni rast robnog izvoza ponovo je bio među najnižima, a smanjen je i izvoz usluga.

Industrijska je proizvodnja u promatranom razdoblju smanjena za 16,7%, broj ukupno zaposlenih za 14,2%, a realne neto plaće za 4,2%. Znatno smanjena sklonost potrošnji, ali i investiranju, dovele su do znatnog pada kreditne aktivnosti, tako da je razina ukupnih kreditnih plasmana stanovništvu na kraju 2014. bila tri milijarde kuna niža nego li krajem 2008. godine, a kreditnih plasmana tvrtkama 4,8 milijardi kuna niža. Znatni rast kreditnih plasmana zabilježen je samo kod opće države, ali je unatoč tome došlo do znatnog pada vrijednosti javnih investicija.

Proračunski su se prihodi smanjivali, a rashodi rasli, pa je došlo do visokih godišnjih proračunskih deficita i snažnog rasta duga opće države. Rast ukupnog vanjskog duga istodobno je nakon 2009. godine gotovo zaustavljen, tako da je njegova razina na kraju 2014. bila tek 2,3% veća nego na kraju 2009. godine.

Oporavak u razdoblju 2015.-2016.

Neki su se pozitivni trendovi bilježili već u 2014. godini. Točnije, zbog pristupanja Hrvatske EU, već se u 2014. godini bilježe visoke stope rasta robnog izvoza. Takav se rast ipak znatnim dijelom temelji na izvozu roba inozemnog podrijetla pa nije imao veći učinak na rast proizvodnje i BDP-a. To potkrepljuje i relativno skroman rast industrijske proizvodnje u 2014. od 1,2%.

U posljednjem kvartalu 2014. počinje djelovati još jedan čimbenik značajan za oporavak hrvatskoga gospodarstva, odnosno započinje snažan pad cijena sirove nafte na svjetskom tržištu. Brent cijena pada s približno 106 USD krajem srpnja na približno 57 USD krajem godine. Pad cijena nafte doveo je i do pada cijena naftnih derivata, što je smanjilo troškove poslovanja poduzetnika, a potrošačima ostavilo dio raspoloživog dohotka za potrošnju na druge robe i usluge.

Iduća, 2015. godina, započinje izmjenama u sustavu poreza na dohodak, što je već u prvom kvartalu dovelo do povećanja neto plaća za 2,8% na godišnjoj razini, dok je realan rast zbog prisutne deflacije bio i nešto veći (3,2%). Deflacija tj. pad opće razine cijena pretežno je uzrokovana navedenim kretanjem cijene sirove nafte, ali i ostalih energenata i dijela sirovina, a utjecala je i na povećanje realne vrijednosti raspoloživog dohotka. Uslijed takvih kretanja i stabiliziranja tržišta rada dolazi do oporavka sklonosti potrošnji.

Godina je obilježena i daljnjim padom cijene sirove nafte te je Brent cijena uz nešto veće oscilacije do kraja godine pala na 37 USD, zatim daljnjim dinamiziranjem rasta EU, najvažnijeg tržišta za hrvatske proizvode, nastavkom dinamičnog rasta robnog izvoza i uspješnom turističkom sezonom. Turistička je sezona također potpomognuta „povoljnim“ vanjskim čimbenicima za Hrvatsku. Izbjeglička kriza u Grčkoj, napadi u Tunisu i općenito strah od terorizma, preusmjerili su dio turista na hrvatski dio Jadrana. Robni izvoz nastavlja dinamičan rast zahvaljujući, prije svega, izvozu brodova, a dolazi i do nešto izraženijeg rasta industrijske proizvodnje. Oporavak domaće potražnje i rast izvoza roba i usluga nažalost dovode i do značajnijeg rasta vrijednosti uvoza što ograničava rast BDP-a u odnosu na rast ukupne potražnje pa BDP raste relativno skromnih 1,6%.

REALNI RAST POTROŠNIH KATEGORIJA BDP-a U 2014., 2015. I 2016. GODINI., %

	Osobna potrošnja	Državna potrošnja	Bruto investicije u fiksni kapital	Izvoz roba i usluga	Uvoz roba i usluga	BDP
2014.	-1,6	-0,8	-2,8	7,6	4,5	-0,5
2015.	1,2	-0,3	1,6	10,0	9,4	1,6
2016.	3,3	1,7	4,6	6,7	7,3	2,9

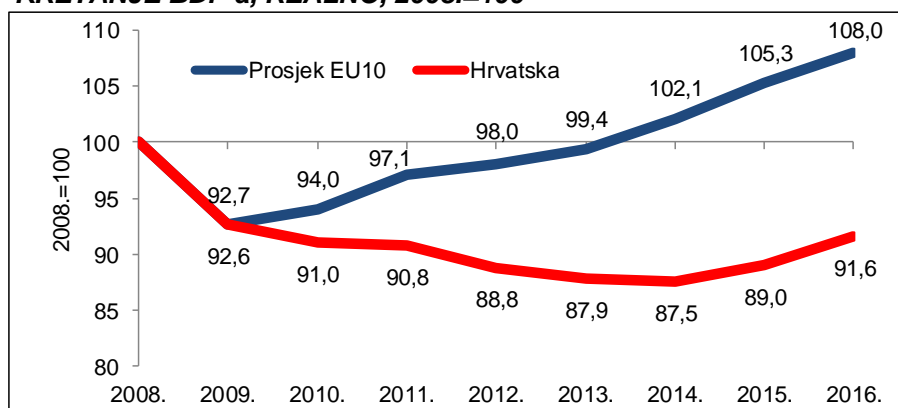
Izvor: DZS

Prošlu, 2016. godinu, obilježio je donekle smanjeni utjecaj vanjskih čimbenika te znatan utjecaj povoljnoga ekonomskog ciklusa. Naime, i dalje se bilježio pad prosječne cijene nafte na godišnjoj razini, ali se razlika smanjivala kako se godina bližila kraju, rast Europske unije blago je usporen, a čimbenici poput niskih kamata i utjecaja rizika od terorizma nisu se bitnije mijenjali u odnosu na prethodnu godinu. S druge strane, zbog rasta potražnje i proizvodnje nastavljen je rast neto plaća i oporavak sklonosti potrošnji, a pojačan je i utjecaj deflacije. Poduzetnicima je porasla sklonost investiranju s obzirom na to da je u 2015. ostvaren znatno bolji konsolidirani financijski rezultat, nego li u prethodnoj godini, a dio

povećanih investicija ostvaren je i zahvaljujući korištenju fondova EU. Rast robnog izvoza ipak je znatno usporen, s obzirom na visoku bazu i slabu realizaciju izvoza brodova u odnosu na prethodnu godinu, dok je, s druge strane, zabilježena još jedna rekordna turistička sezona i prema broju noćenja i prema ostvarenom prihodu od turizma. Uz ove čimbenike te uz pad ukupnih kreditnih plasmana i smanjivanje vanjskog duga, u prošloj je godini ostvaren rast BDP-a od 2,9%, najdinamičniji od 2007. godine. 2007. godine.

Ostvareni je rast BDP-a od 2,9% bio viši od rasta na razini cijele EU (1,9%), što je dovelo do laganog približavanja prosječnoj razini razvijenosti svih članica, ali nije znatnije premašivao prosječan rast u članicama EU10 (2,6%) koje se u prosjeku nalaze na osjetno višoj razini razvijenosti. Jedine dvije članice koje su u 2015. bile ispod Hrvatske (Rumunjska i Bugarska) u prošloj su godini zabilježile dinamičniji rast od Hrvatske.

KRETANJE BDP-a, REALNO, 2008.=100

Izvor: Eurostat, izračun HGK

EU10: Bugarska, Češka, Estonija, Latvija, Litva, Mađarska, Poljska, Rumunjska, Slovačka, Slovenija

Zaključna razmatranja

Ostvareni rast u Hrvatskoj u prošloj je godini svakako dobra vijest za Hrvatsku, i pojedinačno i kao trend rasta drugu godinu zaredom. Pritom posebno treba istaknuti da se rast BDP-a temeljio na rastu svih kategorija potražnje i svih skupina djelatnosti kako ih u strukturi BDP-a promatra Državni zavod za statistiku, osim primarnih, čija je bruto dodana vrijednost smanjena tek 0,1%. Uz to, važna je i činjenica da je rast ostvaren u uvjetima nastavka kreditnog razduživanja stanovništva i ostalih sektora te smanjivanja vanjskog duga, pa čak i stagniranja duga opće države. Međutim, ipak treba naglasiti da se rast i dalje bilježio na niskoj bazi, odnosno niskoj razini gospodarske aktivnosti, u 2016. godini na 8,4% nižoj razini nego u 2008. godini, da se i dalje ostvarivao uz opisane povoljne vanjske okolnosti, ponajviše i dalje relativno niske cijene sirove nafte i ostalih energenata te da nije bio bitno dinamičniji niti u odnosu na članice EU, niti u odnosu na članice EU10. Stoga će se uspješnost oporavka i ekonomske politike moći mjeriti tek dinamiziranjem stopa rasta u ovoj i narednim godinama, i to pretežno temeljeno na povećanoj dinamici rasta robnog izvoza.

Opće napomene:

Ovu analizu izrađuje i za nju je odgovorna HGK. Informacije, mišljenja, analize i zaključci koji se iznose temelje se na javnim statističkim i ostalim informacijama što potječu iz izvora u čiju se potpunost i točnost HGK pouzdaje, ali za koje ne jamči. Utoliko su informacije, mišljenja, analize i zaključci izneseni u ovoj publikaciji podložni promjenama koje ovise o promjenama izvora informacija te o promjenama koje nastupe od trenutka pisanja teksta do njegova čitanja. Ova publikacija ili njeni dijelovi ne mogu se kopirati ili na bilo koji drugi način reproducirati bez navođenja izvora.

HRVATSKA GOSPODARSKA KOMORA

Sektor za financijske institucije, poslovne informacije i ekonomske analize

Odjel za makroekonomske analize

Tel. 01/4828 – 373; email: makroekonomija@hgk.hr